

Latvijas Republikas Senāts

LĒMUMS

Rīgā 2025.gada 17.oktobrī

Senāts šādā sastāvā: senatore referente Indra Meldere, senatores Anita Kovaļevska un Rudīte Vīduša

rakstveida procesā izskatīja /Persona A/ blakus sūdzību par Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2025.gada 20.maija lēmumu, ar kuru atteikts pieņemt pieteikumu.

Aprakstošā daļa

[1] Pieteicēja /Persona A/ 2024.gada 12.novembrī vērsās /Novada nosaukums/ novada bāriņtiesā (turpmāk – bāriņtiesa), lūdzot pārvērtēt situāciju un atcelt pieteicējai noteiktos bērna aizgādības tiesību ierobežojumus. Bāriņtiesa vairākās tiesas sēdēs izskatīja pieteicējas iesniegumu par aizgādības tiesību atjaunošanu un ar 2025.gada 20.marta lēmumu Nr. 1.3./96 (turpmāk – pārsūdzētais lēmums) atkārtoti nolēma atlikt lietas izskatīšanu.

Pieteicēja vērsās Administratīvajā rajona tiesā ar pieteikumu par pārsūdzētā lēmuma atcelšanu un labvēlīga administratīvā akta izdošanu, prasījumu daļā norādot, ka lūdz atcelt pārsūdzēto lēmumu.

[2] Administratīvās rajona tiesas tiesnesis ar 2025.gada 10.maija lēmumu atteica pieņemt pieteikumu, jo tas nav izskatāms administratīvā procesa kārtībā (Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 1.punkts). Tiesnesis norādījis, ka pārsūdzētais lēmums ir starplēmums. Tāpat arī konstatējis, ka administratīvajā lietā Nr. A420226124 tiek vērtēts jautājums par to, vai pieteicējai tiesiski pārtrauktas bērna aizgādības tiesības. Ja tiesa šajā lietā atcels lēmumu par aizgādības tiesību pārtraukšanu, atjaunosies tas tiesiskais stāvoklis, kāds pastāvēja pirms lēmuma par aizgādības tiesību pārtraukšanu pieņemšanas. Tādējādi administratīvajā tiesā jau tiek izskatīts jautājums par aizgādības tiesību atjaunošanu pieteicējai.

[3] Pieteicēja par tiesneša lēmumu iesniedza blakus sūdzību, norādot turpmāk minētos argumentus.

Pat ja pārsūdzētais lēmums ir starplēmums, tas ir radījis pieteicējai un trešajai personai (bērnam) nopietnas tiesiskas sekas, līdz ar to par šādu starplēmumu vispārīgi var tikt veikta kontrole tiesā tāpat kā par administratīvo aktu. Turklāt pārsūdzētais lēmums neietilpst to Bāriņtiesu likuma 49.panta trešajā daļā norādīto lēmumu lokā, kuri nav pārsūdzami tiesā.

Tas, ka bāriņtiesa nav pieņēmusi atbilstošu lēmumu un izdevusi noteikta satura administratīvo aktu likumā noteiktajā termiņā, neietekmē pieteicējas procesuālās tiesības vērsties tiesā. Tiesnesim bija jāpārbauda, vai ir beidzies termiņš, kādā iestādei bija jāpieņem lēmums un jāizdod noteiktas formas un satura administratīvais akts. Ja tas bija beidzies, bet lēmums netika pieņemts, tad lēmuma nepieņemšana nevarēja kalpot par pamatu atteikumam pieņemt pieteikumu. Pretējā gadījumā pieteicējas tiesības vērsties tiesā tiek padarītas atkarīgas no iestādes rīcības, kuru pieteicējai nav iespējams ietekmēt.

Lēmums par aizgādības tiesību pārtraukšanu ir spēkā noteiktu laiku: līdz brīdim, kamēr vecāks novērš apstākļus, kas ir bijuši lēmuma pieņemšanas pamatā. Saskaņā ar Bāriņtiesu likuma 22.panta trešo daļu bāriņtiesa lemj par pārtraukto bērna aizgādības tiesību atjaunošanu, ja bērna aizgādības tiesību pārtraukšanas iemesli ir zuduši, un lēmumu pieņem, ņemot vērā bērna intereses. Pieteicējas situācijā lēmuma par administratīvās lietas izskatīšanas atlikšanu pieņemšana kopumā rada tiesisko nenoteiktību. Taču bērnu lietās ir nepieciešama ātra tiesvedība.

Bāriņtiesa nepamatoti atlikusi lietas izskatīšanu saskaņā ar Ministru kabineta 2006.gada 19.decembra noteikumu Nr. 1037 „Bāriņtiesas darbības noteikumi” (turpmāk – Bāriņtiesas darbības noteikumi) 53.3.apakšpunktu, jo neviens lietas dalībnieks lūgumu par lietas izskatīšanas atlikšanu neizteica.

Motīvu daļa

[4] Šis blakus sūdzības ietvaros Senātam jāpārbauda, vai pareizs ir Administratīvās rajona tiesas tiesneša secinājums, ka pieteicējas pieteikums nav izskatāms administratīvā procesa kārtībā.

Tiesnesis norādījis, ka pieteikums nav izskatāms administratīvā procesa kārtībā tāpēc, ka pieteicēja tiesā pārsūdzējusi bāriņtiesas pieņemtu starplēmumu, kā arī jautājums par pieteicējai pārtraukto aizgādības tiesību atjaunošanu tiek lemts citā administratīvajā lietā.

[5] No lietas materiāliem konstatējams, ka pieteicēja ir vērsusies bāriņtiesā par labvēlīga administratīvā akta izdošanu – pārtraukto bērna aizgādības tiesību atjaunošanu pieteicējai. Bāriņtiesa ir uzsākusi administratīvo lietu, kuras ietvaros ir gan pieņēmusi lēmumus par administratīvā akta izdošanas termiņa pagarināšanu, gan administratīvās lietas izskatīšanas atlikšanu. Pieteikuma iesniegšanas brīdī bāriņtiesa galīgo administratīvo aktu nebija izdevusi. Arī blakus sūdzības sastādīšanas laikā Senātam nav ziņu, ka galīgais administratīvais akts būtu izdots. Ar pārsūdzēto lēmumu ir atlikta administratīvās lietas izskatīšana uz nenoteiktu laiku.

[6] Senāts vispārīgi piekrīt rajona tiesas tiesneša lēmumā norādītajam, ka pārsūdzētais lēmums ir starplēmums. Senāts ir atzinis, ka administratīvā procesa laikā iestāde var būt veikusi darbības vai pieņēmusi starplēmumus, kas ir vērsti uz galīgā lēmuma pieņemšanu, tāpēc parasti tie nav atsevišķi pārsūdzami, bet ir pārbaudāmi kā iespējami procesuāli pārkāpumi pēc tam, kad process ir noslēdzies un ir pārsūdzēts galīgais administratīvais akts (sal. *Senāta 2019.gada 18.decembra lēmuma lietā Nr. SKA-1652/2019*, [ECLI:LV:AT:2019:1218.SKA165219.3.L](#), 5.punktu, *Senāta 2019.gada 18.jūlija rīcības sēdes lēmuma lietā Nr. SKA-1411/2019*, [ECLI:LV:AT:2019:0718.SKA141119.4.L](#), 1. un 2.punktu). Tomēr Senāts atzīst, ka šajā konkrētajā gadījumā tiesnesis, atsakoties pieņemt pieteikumu tāpēc, ka pieteicēja ir pārsūdzējusi starplēmumu, nav ņēmis vērā pieteikumā norādītos argumentus par pieteicējas ieskatā, bāriņtiesas prettiesisku kavēšanos izdot galīgo administratīvo aktu. No pieteikuma, kā arī blakus sūdzībā norādītā izriet: pārsūdzētais lēmums būtiski skar pieteicējas tiesības, jo tiek novilcināta lēmuma pieņemšana par pārtraukto aizgādības tiesību atjaunošanu; bāriņtiesa ir atlikusi lietas izskatīšanu, nepagarinot lietas izskatīšanas termiņu atbilstoši Administratīvā procesa likuma 64.pantā ietvertajiem nosacījumiem.

[7] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 64.panta pirmajai daļai, ja administratīvā lieta ierosināta uz iesnieguma pamata, iestāde pieņem lēmumu par administratīvā akta izdošanu viena mēneša laikā no iesnieguma saņemšanas dienas, ja likumā nav noteikts cits termiņš vai citā normatīvajā aktā – īsāks termiņš administratīvā akta izdošanai. Šā panta otrajā daļā noteikts: ja objektīvu iemeslu dēļ šā panta pirmajā daļā noteikto termiņu nav iespējams ievērot, iestāde to var pagarināt uz laiku, ne ilgāku par četriem mēnešiem no iesnieguma saņemšanas dienas, par to paziņojot iesniedzējam. Ja nepieciešama ilgstoša faktu konstatācija, administratīvā akta izdošanas termiņu ar motivētu lēmumu, par to paziņojot iesniedzējam, var pagarināt līdz gadam tā iestāde, kurā administratīvo aktu var apstrīdēt, bet, ja šādas augstākas iestādes nav vai tā ir Ministru kabinets, lēmumu pieņem tās iestādes vadītājs, kura izdod administratīvo aktu. Lēmumu par termiņa pagarināšanu var apstrīdēt un pārsūdzēt.

Tādējādi no minētajām tiesību normām izriet, ka personai, nesagaidot galīgo administratīvo aktu, ir tiesības vērsties tiesā ar sūdzību tad, ja tā uzskata, ka administratīvā akta izdošanas termiņa pagarināšana ir bijusi prettiesiska.

[8] Pieteicēja gan pieteikumā, gan blakus sūdzībā norādījusi, ka bāriņtiesa ar pārsūdzēto lēmumu ir atlikusi lietas izskatīšanu uz nenoteiktu laiku, bet nav to pagarinājusi tā, kā to prasa Administratīvā procesa likuma 64.pants, kā arī atlikusi lietu, pamatojoties uz tādu tiesību normu, kas neatbilst faktiskajiem apstākļiem (lietas dalībnieki nelūdza atlikt lietas izskatīšanu).

Bāriņtiesas darbības noteikumi citastarp regulē procesu, kādā bāriņtiesā tiek izskatītas administratīvās lietas. Šo noteikumu 44.–72.punktā regulēta bāriņtiesas sēdes gaita, procesa dalībnieku procesuālās tiesības, noformējamie procesuālie dokumenti. Bāriņtiesas darbības noteikumu 52.–54.punktā noteikts, kādos gadījumos bāriņtiesas sēdi atliek, var atlikt, kā arī izskatīt lietu bez administratīvā procesa dalībnieku klātbūtnes.

Atbilstoši Bāriņtiesas darbības noteikumu 53.3.apakšpunktam bāriņtiesas sēdi var atlikt pēc administratīvā procesa dalībnieka lūguma, lai dotu viņam iespēju iesniegt pierādījumus, kam ir būtiska nozīme izskatāmajā lietā. Atbilstoši šo noteikumu 53.5.apakšpunktam bāriņtiesas sēdi var atlikt, ja bāriņtiesa atzīst, ka lietā nepieciešams iegūt papildu informāciju, kas ir būtiska konkrētās lietas izskatīšanai un tāda lēmuma pieņemšanai, kurš prioritāri nodrošina bērna labāko interešu ievērošanu.

Ar pārsūdzēto lēmumu bāriņtiesa lietas izskatīšanu ir atlikusi saskaņā ar Bāriņtiesu likuma 53.3.apakšpunktu, norādot iemeslus atlikšanas nepieciešamībai. Senāts atzīst, ka bāriņtiesa tādējādi pēc būtības ir pagarinājusi administratīvā akta izdošanas termiņu, kaut arī konkrētu termiņu, uz kādu ir pagarināta administratīvā akta izdošana, nav noteikusi. Līdz ar to pieteicējai ir tiesības vērsties tiesā un lūgt pārbaudīt to, vai šāda administratīvā akta izdošanas termiņa pagarināšana un termiņa nenoteikšana ir atbilstoša tiesību normām, arī Administratīvā procesa likuma 64.pantam. Tiesai, ja tā konstatē, ka bāriņtiesa nepamatoti pagarinājusi administratīvā akta izdošanas termiņu, tostarp nav noteikusi objektīvi nepieciešamu un saprātīgu termiņu administratīvā akta izdošanai, ir tiesības noteikt bāriņtiesai pienākumu izdot administratīvo aktu. Senāts secina, ka tiesnesis pieteicējas pieteikumu šādā aspektā nav vērtējis un pārsteidzīgi ir atzinis, ka pieteikums administratīvajā tiesā vispār nav izskatāms.

[9] Senāts papildus vērš uzmanību, ka Administratīvā procesa likums paredz personai tiesības vērsties administratīvajā tiesā arī ar pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ja galīgais administratīvais akts nav izdots. Šāds gadījums paredzēts Administratīvā procesa likuma 188.panta piektajā daļā: ja iestāde vai augstāka iestāde nav pieteicējam paziņojusi savu lēmumu sakarā ar viņa iesniegumu, pieteikumu tiesā var iesniegt viena gada laikā no dienas, kad persona ar iesniegumu griezusies iestādē vai augstākā iestādē. Šādā gadījumā pieteikums būtu jāiesniedz par labvēlīga administratīvā akta izdošanu (Administratīvā procesa likuma 184.panta pirmās daļas 1.punkts), ietverot tajā arī pieteikuma pamatu un pierādījumus, ja tādi ir pieteicēja rīcībā (Administratīvā procesa likuma 186.panta otrās daļas 5.punkts). Proti, pieteikumā būtu jāietver argumenti, kas pēc būtības norādītu, ka pieteicējai ir tiesības uz labvēlīgu administratīvo aktu. Senāts atzīst, ka konkrētajā gadījumā pieteikumā šādu argumentu nav. Pieteikumā ietvertie argumenti ir saistīti ar iepriekš minēto iespējamo procesuālo pārkāpumu.

[10] Senāts arī uzskata par nepieciešamu pievērsties tiem tiesneša lēmumā ietvertajiem argumentiem, no kuriem izriet, ka pieteikums par labvēlīga administratīvā akta izdošanu – aizgādības tiesību atjaunošanu – nav pieļaujams, ja tiesā ir ierosināta lieta, kurā pārsūdzēts bāriņtiesas lēmums par aizgādības tiesību atņemšanu.

No Tiesu informācijas sistēmā pieejamām ziņām par administratīvo lietu Nr. A420226124 secināms, ka pieteicēja ir pārsūdzējusi bāriņtiesas lēmumu par pieteicējai pārtrauktajām bērna aizgādības tiesībām. Tādējādi tiesā tiek izskatīta lieta par pieteicējai nelabvēlīga administratīvā akta atcelšanu. Atbilstoši stabilai administratīvo tiesu praksei šādās lietās tiek pārbaudīta arī aktuālā situācija, tostarp apstākļi par to, vai ir zudis pamats aizgādības tiesību pārtraukšanai. Ja šādi apstākļi tiesā tiktu konstatēti, lēmums par aizgādības tiesību pārtraukšanu tiktu atcelts un atjaunots tā tiesiskā situācija, kas bija pirms lēmuma par aizgādības tiesību pārtraukšanu pieņemšanas.

Tomēr minētais nenozīmē, ka vecāks, kuram pārtrauktas aizgādības tiesības, nav tiesīgs vērsties ar iesniegumu bāriņtiesā, lai tā neatkarīgi no esošas tiesvedības tiesā pārbauda, vai ir zudis pamats pārtraukto aizgādības tiesību atjaunošanai. Bāriņtiesu likuma 22.panta trešajā daļā tieši paredzēts, ka tad, ja bērna aizgādības tiesību pārtraukšanas iemesli ir zuduši, bāriņtiesa lemj par pārtraukto bērna aizgādības tiesību atjaunošanu, ņemot vērā bērna intereses. Bērna interesēs citastarp ir tas, lai lēmums par aizgādības tiesību atjaunošanu tiktu pieņemts pēc iespējas agrāk un lai bez kavēšanās varētu novērst nelabvēlīgās sekas, kas radušās pārtraukto aizgādības tiesību

pārtraukšanas rezultātā, piemēram, pēc iespējas ātri atjaunotu bērna un vecāku zudušo savstarpējo saikni. Gaidīt, kamēr citā tiesvedībā ar galīgo tiesas nolēmumu tiks izlemts jautājums par aizgādības tiesību atņemšanas tiesiskumu, būtu pretēji bērna interesēm pēc iespējas ātri atjaunot saikni ar vecākiem. Tādēļ tas, ka tiesā citā lietā jau tiek izskatīts jautājums par aizgādības tiesību pārtraukšanu, nav šķērslis personai vērsties ar iesniegumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu bāriņtiesā un nepieciešamības gadījumā arī tiesā.

Turklāt Bāriņtiesu likuma 49.panta ceturtajā daļā noteikts, kā administratīvajā tiesā efektīvāk izskatīt vairākas lietas, kas ir savstarpēji saistītas: ja bāriņtiesa ir pieņēmusi jaunu lēmumu par šā likuma 5.panta 1.¹ daļā minētajām lietām un arī tas ir pārsūdzēts tiesā par to pašu tiesisko strīdu attiecībā uz to pašu bērnu, pirmās instances tiesas tiesnesis, lemjot par pieteikuma pieņemšanu un lietas ierosināšanu, ja konstatē, ka par pirmās instances tiesas spriedumu par iepriekšējo lēmumu ir iesniegta apelācijas sūdzība un ir ierosināta tiesvedība apelācijas instancē, nosūta jauno bāriņtiesas pieņemto lēmumu pievienošanai šai lietai un izskatīšanai Administratīvajā apgabaltiesā. Administratīvā apgabaltiesa lietu izskata kā pirmās instances tiesa.

[11] Tā kā Administratīvās rajona tiesas tiesnesis pieteikumu ir vērtējis tikai kā pieteikumu par administratīvā akta atcelšanu, bet nav iedziļinājies pieteicējas argumentu būtībā un nav pārlicinājies, vai pieteicējas argumenti nav pārbaudāmi sūdzības kārtībā atbilstoši Administratīvā procesa likuma 64.pantam, tiesneša lēmums ir atceļams un jautājums par pieteikuma virzību nododams izskatīšanai Administratīvajai rajona tiesai.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 129.¹panta pirmās daļas 1.punktu, 323.panta pirmās daļas 2.punktu un 324.panta pirmo daļu, Senāts

nolēma

atcelt Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2025.gada 20.maija lēmumu un nodot jautājumu par pieteikuma virzību izskatīšanai Administratīvajā rajona tiesā;

atmaksāt /Persona A/ par blakus sūdzību samaksāto drošības naudu 15euro.

Lēmums nav pārsūdzams.

I. Meldere A. Kovaļevska R.
Vīduša